

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizetheti minden postahivatálnál és könyvtáránál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

című, számos illusztrációval s pompás színes-nyomású műlapokkal megjelenő,
és a

„HETI POSTA”

című illusztrált politikai hetilapokra.

A „HAZÁNK S KÜLFÖLD” 1870. évi *egész éves előfizetői* (habár csak évnegyedenként fizetnének elő) a csomagolási 30 kr beküldése után ingyen részesülnek 1870-re szóló nagy színes műlapokban, mely az ideinek alakjára nézve párja lesz s

„Bem tábornok jutalma”

cimmal szabadságharcunk egyik legmeghatóbb jelenetét ábrázolja.

A „HAZÁNK S A KÜLFÖLD” ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEI:

Egész évre 6 frt. — Jan.—jun. félévre 3 frt. — Jan.—márc. évnegyedre 1 frt 50 kr.;
(Az új jutalomkép csomagolására 30 krajcár.)

A „HETI POSTA” előfizetési föltételei:

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun. 2 ft. Évnegyedre (jan.—márc.) 1 ft.

Szokoly Viktor,
felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
(Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „Liebig Jusztusz.“ — „Thusznelda.“ (Beszély.) *Major Báltól.* — „Kaland egy medve-gödörben.“ — „Gróf Guyon Rikárd honvédtábornokról.“ *Szokoly Viktortól.* (Folytatás.) — „A halászat köréből.“ — „Óriási kaktuszok Kaliforniában.“ — „Ván-

dorlásaim Észak-Amerikában.“ *Rosty Páltól.* (Folyt.) — „Egyhét története“ *Vadnay Károlytól.* — „Ve-gyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Liebig Jusztusz. — „A tokhalászat.“ — „A medvék gödrében. Óriási kaktuszok Kaliforniában.

Ujdonságok.

* (*Xantus Jánostól*) rendkívül érdekes közleményeket, rajzokat és fényképeket kaptunk. Egyszerre három levél érkezett, melyeket — mihelyt a metszvények elkészülnek — azonnal közleni fogunk. Az első levelet Xantus Hongkongból (Kína) írta 1869. nov. 16., az utolsó pedig dec. 8-dikáról szól Cantonból. Xantus jelenleg Singaporeban van, hova Manillából ment. E hóban volt elinduló Singaporeból Borneo, Java és Sumatra szigetekre. Mindenütt a muzeum számára gyűjt. Á nyár folytán fog haza térni. Hogy az ázsiai expeditiótól megvált, annak azon kívül, hogy az expeditió mindenütt az ausztriai lobogó alatt és csak Ausztria nevében utazott, másik fő oka volt, hogy censura nélkülsemmit semlehetett írnia, azt is csak német nyelven; később az expeditió parancsnoksága megengedte ugyan, hogy a muzeumnak, édes anyjának magyarul is írhat, és számadásait a közoktatási miniszternek magyar nyelven is megküldheti, de becsületszavát kellett adnia, hogy eskis őket közvetlen érdeklő tárgyakról ír. E lealzó helyzetet aztán nem tűrhette. Ez volt oka, hogy lapunknak még csak most küldött közleményt. Cserey, ki a „Pester Lloyd“-ba írt németül közleményeket, kénytelen volt iratait censura alá bocsátani. Xantus igéri továbbá, hogy legközelebb ismét több érdekes közleményt és rajzot küld a „Hazánk s a külföld“ számára.

* (*Uzbári hírek.*) A király e hó 19-ikén Budára érkezett. Másnap reggel jött meg a királyné is Rómából, s a budai indóházban a király ő felsége fogadta a miniszterekkel, polgári s katonai hatóságokkal. A királyné, mihelyt a királyi palotába érkezett, a kis Mária Valeria főhercegnőt kereste föl. Másnap este a király visszautazott Bécsbe. Rudolf trónörökös és Gizella főhercegnő vasárnap érkeztek meg.

* (*Képviselő-választás.*) Torontálmege párdányi kerületében Bogdanovich Vilibald jobboldalt választák képviselőnek.

* (*A képviselőház mentelmi bizottsága*) a Miletits, Berenczey és Rákóczy kiadatása ügyében azt a jelentést tette, hogy meggyőződve arról, mikép az ellenük emelt vádak és vádlottak közt összefüggés létezik, és miután zaklatás fenn nem forog, kiadatásukat véleményezi.

* (*Halálozás.*) Gróf Bethlen Farkas, Küküllőmege felső választókerületének képviselője, e hó

22-én Pesten elhunyt. 1865-ben is képviselő volt, 1861-ben pedig Küküllő főispánja.

* (*Halálozás.*) Bartha Lajos felső-fehérmegyei orsz. képviselő, e hó 19-kén Pesten elhunyt.

* (*A karlovi szerb patriarcha.*) Maschierovits Sámuel, e hó 20-án elhunyt 76 éves korában. 1864 óta viseli magas hivatalát, s 12 évig volt temesvári püspök, s mindkét fényes hivataloskodása alatt mindenki szeretetét megnyerte. Halála gutaütésnek volt következménye s minden körben a legmélyebb és élénkebb részvétet kelté. Mérsékelt gondolkodású s hazafias érzelmű férfiú volt, ki böles tapintattal segített megoldani a görög-keleti autonómia fontos kérdését. Jótékonyágait magasztalják. — Nyugodjanak békében porai!

* (*Horváth Mihály*), 1848-ban csanádi püspök, most pedig orsz. képviselő, a lelkeri apátságot nyerte el. Mint beszélék, ezen 5000 forint jóvedelmező apátságra pater Mayer, ő felsége gyóntatója is pályázott, de a primás visszautasítá a pályázatot, mert magyar egyházi javakat csak magyar honpolgároknak lehet adományozni.

* (*A Kisfaludy-Társaság*) tagválasztó-gyűlése jan. 26-kára volt kitűzve.

* (*Batthyány Lajos ünnepélyes temetése*) hihetőleg meg fog történni halála után 21 év múlva. A szabadság e vértanuja a pesti ferenciek templomának sírboltjában van elhelyezve, hová egyszerűn temették el. Most Királyi Pál a város közgyűlésén azt indítványozta, hogy az üdvözölt tetemeit — a család megegyezésének kinyerése mellett — az ország fővárosa szállíttassa át a köztemetőbe oly gyászünnepélylyel, mely a nagy elhullott iránti kegyeletnek méltó kifejezése legyen. A közgyűlés az indítvány tárgyában bizottmányt küldött ki, melynek Királyi Pál az elnöke, tagjai pedig: Tavaszgy Endre, Nasztel Mór, Sereghy Józsa, Sztupa György és Széher Mihály.

* (*Az Eszterházy-képtár műkinesei fényképeiben.*) Az Eszterházy-képtár műkinesei még nincsenek lefényképezve, de most a nevezetes hiányon is lesz segítve. Ugyanis Kratzmann urnak, a képtár jelenlegi igazgatójának többszörös kérelmezés után sikerült a hercegi családtól megnyerni az engedélyt egy teljes, fényképezett másolatkiadás rendezésre, mely által a műkinések megismerése a legszélesebb körben terjeszthető. E kiadás annyiban is figyelemreméltó, a mennyiben a fényképek egyenesen az eredetiről fognak levétetni, — oly mód, mely csak újabb feltalált eljárás folytán lehetséges, és mely a művet nemcsak a nagy közönségre és a műértőkre, hanem a szakemberekre nézve is nagybecsűvé teszi. A képtár szövege (cim, aláírás és fejtegető leírás) magyar és francia lesz. Ráth Mór,

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

4. szám.

Pest, 1870. Jan. 27.

VI. évfolyam.

Liebig Jusstusz.

Ha egyébből nem, bizonyára ismerik olvasóink legalább a lapok sűrű hirdetésciből „Liebig hús-kivonatát,” „Liebig süritett tejét” s a „Liebig-féle kenyeret;” s épen az teszi a kitünő vegyész világhírűvé és jelentékenyűvé, hogy találmányai

gyermekkorában különös előszeretettel tanusított, 1818-ban egy heppenheimi gyógyszerertárba ment gyakorlatra. A sors azonban többre szánta őt, hogyses Heppenheimban folyton labdacokat gyártson; innen rövid időzés után csakugyan el-

Liebig Jusstusz.

annyira gyakorlatiak és oly népszerűek, hogy azonnal hasznukat veheti az egész emberiség.

Liebig Jusstusz Németországban, Darmstadt-ban született 1803-ban; a gimnáziumot ott járta s mivel a természettudományok iránt már

távozott s elébb Bomba, majd Erlangenbe ment vegyészetet tanulni s ösztöndíjat nyervén, 1822—24-ig Párisban folytathatta ezen tanulmányait. Itt a francia tudományos akadémia elé terjesztett egyik munkájával magára vonta a legjelentéke-

nyebb körök figyelmét; Humboldt Sándor és Lussac Gay fölsimerték nagy tehetségét, s ezek nyújtának neki arra segédkezet, hogy már huszonegyéves korában a gieszeni egyetemen a vegyészet tanárává nevezték ki. Itt több éven át tanítással foglalkozott s a vegyészti műtermet annyira átalakította, hogy Gieszen rövid idő alatt a chemiát tanulni vágyók bucsújáró helyévé lett.

Liebig hatása azonban hazája határain túl is terjeszkedett; benyomást gyakorolt az az egész vegyészeti tudományra, sőt a gyakorlati életre is. Liebig tanítványaival együtt ernyedetlen szorgalommal s ritka éleseszíszséggel tett kísérleteket az elemző, technikai, gyógyászati, különösen azonban a szervi vegyészeten, mely kísérletei csaknem ugyanannyi fölfedezésekre vezettek, s ezek eredményét számtalan tudományos műben tette közzé.

Liebig ezek következtében európai hírtívé vált. Hessen fejedelme, II. Lajos, bárói rangra emelte őt érdemei elismerésül s a heidelbergi egyetem tanszékkal kínálta meg, mit ő el nem fogadott. Midőn azonban a tudományos haladásért őszintén lelkesülő Miksa bajor király a müncheni egyetem vegyészeti tanszékére hívta, Liebig elhagyta Gieszent s 1852-ben a bajor fővárosba költözött át, hol számára nagyszerű vegyészeti műhely állíttatott fel. A bajor király, ki országa tudósait igazán megbecsülé, 1853-ban a tudományok s művészetek részére alapított Miksa-rend nagymesterévé s 1860-ban a bajor tudományos akadémia

elnökévé s az állam tudományos gyűjteményeinek főkonzervatorává nevezte ki.

Liebig most már öreg ember, azonban ennek dacára folyton lankadatlan szorgalommal dolgozik a szellemi haladás terén, majd mint búvárló s fölfedező, majd mint egyetemi tanár vagy tudományos író.

Liebig eszméje gyárat alkotott az oceanon túl és innen, s tanítványai vannak szétszórvva az egész világon, kik közül mint egyik jelest, Thán Károly hazánkfiát, a pesti egyetem vegyészeti tanárárt említjük fel. Munkái igen számosak. 1836-ban jelent meg „Vegyészeti kézikönyve”, s ezenkívül mint legfontosabbakat, legnépszerűbbeket, fölemlítjük még: „A mezőgazdaság gyakorlata” (1856.), „Természettani levelek a mai mezőgazdaságról,” „A természettudományok tanulmányozásáról.”

Ha híres név, a kortársak tisztelete, kényelmes élet, szép társadalmi állás s a betöltött hivatás tudata boldoggá tehetik az embert, ez esetben Liebignek nincs oka a sors ellen panaszkodnia. E tudós egyszerű kabátját húsz érdemjel díszesíti, s a párisi, berlini, sz.-pétervári, pesti, bécsi, stockholmi, turini, dublini, amsterdami, bolognai, müncheni s számos más tudós társaság büszkén nevezi őt tagjának. Neve az egész művelt világon tekintély s tanítványainak már tanítványai vannak. Háza gyűlhelye a tudós világnak, ő azonban az emberekkel való érintkezésben rendkívül szórákozott, úgy hogy tőle tanulni is mesterség.

Th u s z n e l d a.

(Beszély.)

— Major Bélától. —

Pár év előtt egy barátomat: Romlaki Miklóst, látogattam meg valahol a vidéken.

Gyermekkori pajtások és iskolatársak voltunk. Ő aztán nagykorúsítván magát, átvette nem tudom hány száz vagy ezer hold örökét és gazdálkodott, én pedig belevettem magam valami hivatalba és fontosnál-fontosabb dolgokban fogyasztam a tintát és papirost.

Évenként csak hat-heti szünidővel rendelkezhettem. Azt rendszeren kirándulásokban a vidéken töltém. Meglátogattam rokonaimat, a kik nem messze laktak Miklósékhöz, s egyszer — mint mondom — régi ígéretemnek és levelei folytonos unszolásainak eleget teendő, meglátogattam őt is.

Már akkor négy év óta nem láttam.

Nagyon megváltozottak találtam.

A régi vidám cimborá eltűnt, helyét egy komoly, vagy ha úgy tetszik, szomorú fiatal ur foglalta el, a ki ugyan erőszakolta az egykori elfoglaltan hangot, könnyelműséget, de sehogy sem sikerült neki.

E szembeszökő változás nem kerülhette ki figyelmemet.

Mi az ördög lelte ezt? — kérdém magamtól az első percben.

Az első szokásos üdvözletek után, miközben jól kibámultuk egymáson magunkat és elmondtuk, hogy a szakálunk, bajuszunk mennyire megnőtt, mennyire megfűzfiasodtunk — hja, mulik az idő — egyenes kérdést intéztem hozzá eziránt.

— Hanem te rossz színben vagy! szomorúnak látszol. Beteg voltál, vagy valami más bajod van?

Miklós zavartan mosolygott.

— Én? dehogy! a világról sem. Sohasem voltam jobb egészségben, s bajom? bajom sines semmi, épen semmi.

Láttam, hogy nem akar bizalmas lenni. Nem is rohanhattam ajtóstól a házba. No, nem tesz semmit, majd megjő az magától is.

— Bocssás meg, — mondtam, — csak úgy gondoltam. Egészen másforma vagy, Miklós, mint a hogy képzeltelek, egészen másforma. De semmi! hátha tévedek.

El akartam simítani a kedvezőtlen hatást, melyet netán kíméletlen egyenességem idézett elő, mert láttam, hogy őt zavarba hoztam.

A patvarba, néhány hetet akartam nála tölteni. Csak nem kezdhették az együttlétet mindjárt veszekedésen.

De Miklós jó fiú volt. Elfelelte az ildomtalan-ságot s a régi pajtáság hangján szólt:

— Csakhogy itt vagy! Most már nem eresztelek el jó hosszú ideig. Mennyi szabadságod van?

— Hat hét.

— Azt mind nálam kell töltened.

— Legfőlebb egy hónapot pajtás. Két hetet fenn akarok magammal tartani, hogy az enyéimet is megnézzem. Hanem hát mivel szoktatok ti itt foglalkozni? miféle szórakozást nyújthattok e hosszú idő alatt?

— Szép! ő hosszú időnek nevezi, mikor én épen rövidsége ellen akarok panaszkodni. Hát pajtás . . . szórakozás? biz én nem tudom. Színházunk, kávéházunk nincs. . .

— Azt nem is keresek. Van a fővárosban is. Megunhatta az ember. Épen az elől akarok menekülni.

— Szeretsz vadászni?

— Nem igen értek hozzá.

— S most nem is igen van időnyed. A mi engem illet, én gazdaságom körül foglalom el magam, s az elég szórakozást nyújt.

— Helyes. Igyekeznél fogok veled szórakozást megosztani.

— Mit?

— Ispánod leszek egy hónapig, ha hasznomat veheted.

— Miért ne? Aztán koronkint olvasunk.

— Abból sem kérek sokat. Torkig vagyok.

— Látogatásokat teszünk.

— Ez már érdekesebb. Hol?

— Majd elmondom. De te talán át akarsz ültözködni? Nagyobb kényelembe akarsz magad tenni? Vacsora idejéig magadra hagylak.

A vacsoránál, mely dicséretére vált Miklós gazdasszonyának, keveset beszélünk. Szemközt ültünk egymással egy nagy ebédlő-asztal mellett, mely tizenkét ember számára is elég lett volna.

— S itt szoktál te étkezni egyedül?

— Itt.

— Pajtás, ez eléggé szomorú lehet. Hát valami tárgyat, értem: asszonyt nem igyekeztél még megszerezni? mi?

E kérdés ismét ildomtalan volt. Az én Miklós barátom megint zavarba jött. Fölvette poharát és ivott, hogy felelnie ne kelljen.

E mögött történet lappang. Biztos voltam felőle.

No, majd kipattan az magától is, csak türelem.

S valóban, vacsora után egy-egy pipával fölfegyverkezve, kiültünk a folyosóra.

Gyönyörű holdfényes est volt, majdnem oly világos, mint nappal. A faluban mély esend uralgott, melyet csak néha szakított felbe távoli kutyaugatás s a falevelek méla zizegése, a mint enyhe langy szellő suttogott velük.

Egészen idylli falusi kép.

Átellenben, tőlünk jó távol, egy kastélyforma magas épület sötét körvonalai voltak láthatók, melyek közül néhány világos pont pislogott elő a holdfényben; kivilágított ablakok.

— Ki lakik abban a kastélyban? — kértem.

— Épen arról akarok beszélni! — szólt Miklós.

S itt és ekkor tudtam meg azt a történetet, mely Miklós barátomat halványná és szomorúvá tette, s melyet a következő fejezetben szándékom előadni.

Rövid az egész. Egy sorba össze lehetne foglalni: „de a lány őt nem szerette!” Hanem ki volt az a lány, s igazán nem szerette-e őt?

(Folyt. köv.)

Kaland egy medvegödörben.

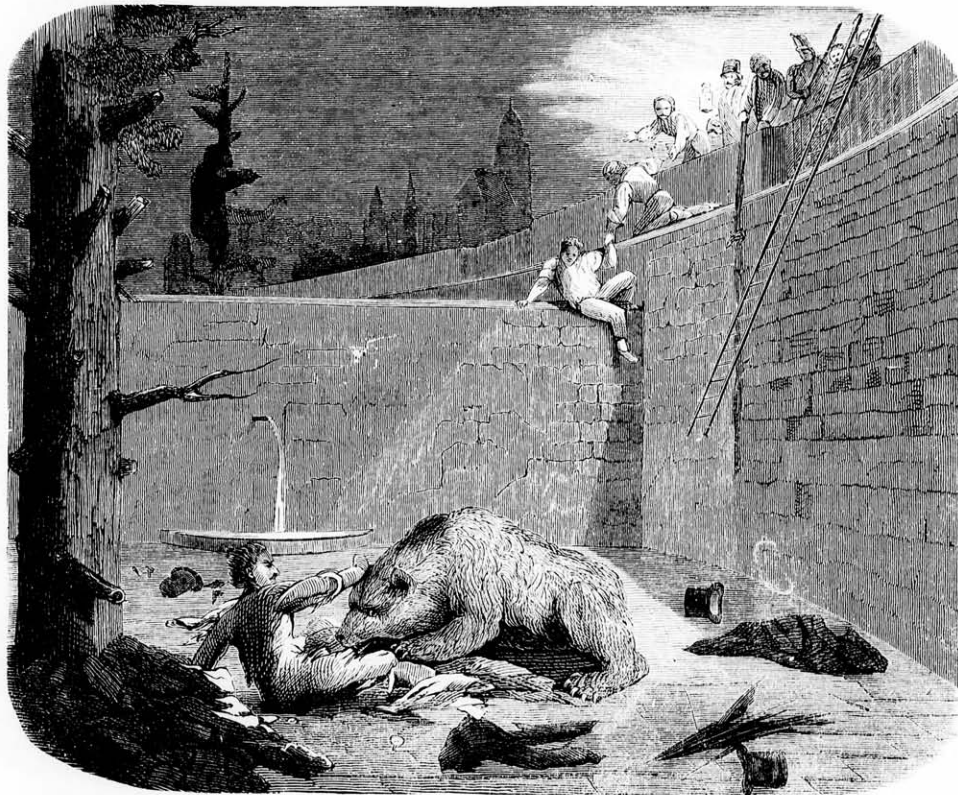
A ki valaha Svájc Bern városában volt, bizonyára emlékszik az ugynevezett medve-gödörre, melyben mindig négy medvét szoktak tartani, tán azért, mert a város címerében is ezen állatot láthatni. Ezen fallal körülkerített gödör tojásdad-

alakú s mintegy 30 láb mély, köröskörül vas-rosztály futja körül s feneké ki van köveze. Középen alacsony fal két részre osztja, melyek egyikében a fiatalabb, másikában az idősb medve-pár tanyáz. A gödörből több ajtó a medvék bar-

langjaiba vezet, melyekben a fenevadak rendszeren az éjet töltik.

Néhány év előtt bizonyos Lork nevű norvégiai születésű angol kapitány, ki Szebasztopolnál tanúsított nagy bátorsága miatt kitünt, Bernben vig társaságban lévén, fogadott, hogy még azon éjjel leereszkedik a medvék gödrébe. A hold ez éjjel felhők mögé volt bújva s így csak gyér világosságot szolgáltatott. Azonban Lork kapitány nem törődve ezen kellemetlen körülménnyel, fölmászott a mellvédre s azon néhány lépésnyire

azonban szabadon aludt hajlékában. Lork társa, ki ijedtében megzavarodott, elfutott, hogy közös barátjaikat hívja el. Midőn ezek a baleset színhelyére értek, Lork már magához tért volt, azonban a hím medve még mindig barlangjában aludt. A fiatal emberek egyike lebocsátkozott az alacsony választo falra s onnan egy felső kabáton igyekezett a kapitányt felhuzni, azonban alig volt Lork néhány lábnyi magasságban a kövezet fölött, midőn a gyöngye kelmeji kabát ketté szakadt s a kapitány másodszor is alázuhan.

A medvék gödrében.

a gödör fölött sétált; azonban a falvéd némely helyütt megszakad s ott vasrostély pótolja, hogy a kisebb gyermekek ezen áttekinthessenek le az állatokra. Ugy látszik, hogy Lork kapitány egy ilyen helyen megbotlott, mert hirtelen alázuhan a gödörbe s ott öntudatlanul fekvé maradt a kövezeten. A szerenesetlen a két öregebb medve rekeszébe esett.

A nőtény medve ez éjjel nem rég ellett kölykeivel együtt be volt csukva barlangjába, a hím

E zaj végre fölbreszté a hím medvét, mely elébűjt odújából s esodálkozva nézte éjji háborogatóját, a nélkül hogy készületet tett volna azt bármiként is bántani. Eközben kötelet hoztak elé s azt leeresztették; Lork megragadta annak végét s a többiek fölfelé kezdek őt huzni. A medve csak most elegyedett a dologba. Előre szökkenet és zsákmányát visszarántotta a gödörbe. Miután háziuri jogait ily módon gyakorlá, mormogva ismét visszavonult. A halálos félelembe esett kapi-

tány elveszté lélekjelenlétét s hangosan kiabálva segélyért, köröskörül futni kezdett a semmi kijárral sem bíró gödörben. A medve mindenütt nyomában.

Felülről hiába igyekeztek a medvét hosszú póznák segítségével áldozata üldözésétől visszatarítani. A medve csakhamar utoléri a kapitányt. Most rövid, de iszonyú küzdelem támadt. De szegény Lorkot ereje csakhamar elhagyja; a medve földre teríti őt, karmaival s fogaival letépi ruháját, aztán testét szakgatja szerteszét.

E közben a nem messze lévő esendőr-tanyáról egy katona-vadász érkezik az esemény színhelyére. A kapitány társai nem tudván németül, félre értik a vadász szavait s fegyverét erőszak-

kal el akarják tőle venni. Mialatt azonban a fiatal emberek oda fentt a katonával civódtak, az alatt oda lent vége lett a küzdelemnek. Lork kapitány szétmarcangolva, száz sebtől vérezve feküdt a kövezeten. Első lezuhanása óta két óránál több folyt el s további két óra telt el, míg a hullát a most már feldühödött állat ketrecéből ki lehetett hozni.

Mióta Bernben ezen medvegödör létezik, ez volt az első eset, hogy ily szerencsétlenség történt. Azelőtt egy részeg ember zuhant le a gödörbe, de sértetlenül húzták ki. Lorkot is meg lehetett volna talán menteni, ha nem kezd el futni s így a medvét maga ellen nem haragitja.

Gr. Guyon Rikárd honvédtábornokról.

— Szokoly Viktortól. —

(Folytatás.)

A n.-sarlói csata leírása, Guyonnak saját tollbmondása szerint így szól:

„Nagy-Sarló, *Damjanics és Klapka*. — Görgey Kálnán volt, s ugyan innen jelentette, hogy ő nyerte meg az ütközetet. Klapka tanácskozott Guyonnal s nézetei ez utóbbiétól eltértek, mint-hogy ő e vidéket azelőtt sohasem látta. Guyon azonban itt tartván még csak nem rég is hajtóvadászatait, otthonos volt az egész területen. Klapka azt mondá neki, hogy vegyen át egy had-osztályt (bár Guyon ekkor magasbrangú vala); azonban itt fontosabb kérdés forgott fenn.

„Guyon tehát különös öltözetében vezérel. A jelentésszerűket azt mondák, hogy az osztrákok a temetőben s temető mellett vannak, s Guyon igen szerette volna tudni, hogy hol vannak ágyúütegeik, s e végett tehát érkáló csapatot küldött ki, melyre az osztrákok tüzelni kezdettek. Így hát Guyon megtudta, hol vannak az ütegek, s erre csapatait vonalban állította föl, a mi különben hibá leendett — mondá, — itt azonban embereink csekély száma miatt indokolva volt. Távesővén át meglátta, hogy az osztrák hadoszlopok alakulni kezdenek, miből józanon következteté, hogy ez nem történik hiába, s emberei közt föl-alá kezdett nyargalászni, megjegyezvén kísérete előtt, hogy némelyeket fenyegetni vagy agyonlőni, másokat pedig biztatni kell, sőt tán még élcelni is szükséges.

„Végre látta, hogy az osztrákok a közöpre cöloznak, a min örült, mert azok nem tudták (minként ő), hogy azon helyen mocsár van. Klapka a közöpet összekará esatolni, — mert nem ismerő a

területet s ő sem tudta, hogy ott mily kiterjedésű mocsarak vannak, — s azért a mocsár felé, balra ohajtott csatlakozni, míg Guyon — szemmel tartván az ellenséget, — követé őt.

„A mint az ellenség ki lön Sarlóból úzve, akkor a miéinkkel szemben, az erdőben kezdé hadoszlopokat alakítani. Guyon figyelemmel kíséré mozdulatait, a sereget jobbra mozdította; az ellen közepe irányában, előretolt ütegekkel, mindkét szárnyán támogatva — s pedig a jobbon erős lovasosztály által — fokozatosan (éhellonnée) hadoszlopokat helyezett s nyugodtan várta az ellenséget, mely nagy lelkesedve, „hurrah“ kiáltások közt, élén a tisztikarral nyomult előre. — A balszárny a mocsárra támaszkodék s nem vala megkerülhető; a jobb szárny — mint már mondottuk — erős lovasságból állott s a csatatér igen előnyös a védelemre.

„Guyon ismét föl-alá nyargalászott, rövid lelkésítő beszédeket tartott s megparancsolta, hogy senki se merje fegyverét kisütni, míg az ütegek nem kezdik meg a tüzelést; az ütegeket pedig kartácsokkal tölteté meg s lovassággal leplezé el, mire a földszíne igen előnyös volt. Ily módon a győzelmében biztos ellent büszkén engedé egészen kétszáz lépésnyire közeledni, hanem ekkor a leplező lovasság egyszerre szétfoszlott ágyuink elöl, melyek golyózáport szórának az osztrákok hadoszlopaira. Most elindította a jobb szárnyon levő lovasság ütegeit is, hogy azok az ellent oldalban és hátban vegyék elő, míg másrészt az eddig földön térdelő honvédek az egész vonalon egy-

szerre megperdülő dobszóra mintegy tücsök szöktek föl s „rajta“ szavára folyton és folyton, pilenés nélkül aprótüzzel köszöntötték az ellenséget, ki most puskatüzből ágyútüzzé s viszont — menekült, míg csak vissza nem kezdett vonulni, a mi eleinte ugyan meglehetősen rendben történt, később azonban zűrzavarrá, végre vad futássá fajult, midőn a huszárság lovas útegeivel tömegeire tört.

„Balszárnyunk útegei az ellenség minden hadszerét tönkre tettek, s némely társzekér, meg tisztí fogat a mocsárban feneklett meg, miket Guyon saját emberei részére használt föl.“

Ezután szorgalmasan építette a redouttekat s a várat annyira fölszerelte, hogy az két évig is bírhasa magát tartani. Jellemző Guyon komáromi működésére vonatkozólag az, hogy midőn Görgeinek világosi fegyverletétele után a tábornok nejét elfogták s a pozsonyi várban tartották, előkelőbb osztrák tiszték ugy nyilatkoztak előtte, mikép Guyonnak a német kormány egy milliónál többel tartozik a komáromi erődítésekért, bár máskülönbén igen sok kárt okozott annak.

Midőn a magyar kormánytól parancsot kapott Komáromba jutni, *Kossuth* egy levelet adott volt át neki azon esetre, ha az osztrákok által elfogatnék és fölmisertetnék. Guyon e levelet viaszba mártá s ugy viselé azt testén. E levélben tudatá a magyar kormány az osztrákokkal, hogy azon esetre, ha hogy Guyont halálra ítélnék, a magyar kézben levő három előkelő osztrák foglyot hasonló sors fogja érni, kik közül az egyik gr. *Erbach* a másik *Fligelli* vala.

A vár erődítésének bevégezte után parancsot kapott Komáromot Klapka tábornoknak adni át.

1849. július 14-kén vívta Jellasics bán ellen a híres hegyesi csatát, melynek következtében a

horvát osztrák vezér Tittel sáncai közé volt kénytelen visszahúzódni. E csatájáról még az akkori osztrák katonai lapok is elismerőleg szóltak, s ekkor nevezé őt hadijelentésében Vetter tábornok „Oroszlánszívű Guyonnak.“

A hegyesi csatát egy szakértő szemtanuja, az ötödik hadtest egyik tisztje, leírása után közöljük itt, mely — mint közvetlen forrás — némely téves adat helyreigazítására módot nyujthat.

„1849. július 14-kén, szombaton. Még nem hajnalodott s Szegegy lakói még gondtalanul szunynyadoztak, midőn a hegyesi tábor felől egyszerre lövések dördültek meg. Magam is nagyon elcsudálkoztván azon, vajjon honnan történtek a lövések, azonnal kiugrottam ágyamból s már három perc múlva Guyon tábornok lakásán voltam. De vajjon hol vala ez már? Ismerve kötelességét, ő már kinyargalt volt hadsegédei és nyargoncai kíséretében, kinyargalt azon térre, hol egy lelkesült sereg forgatja fegyverét az osztrákok ellen. — A horzasztó ágyudörgés s az apró fegyverek szakadatlan ropogása aggodalommal tölt el minket, annál inkább, mert azon parancs érkezett, hogy a faluból ki kell takarítani minden társzekeret, podgyászt, szóval mindazt, a mi nem hadakozik. E parancs teljesült.

„Az ellenség alkalmasint megtudta, hogy támadás van ellene készülöben, azért e csapást minket megelőző megrohanással akarta kikerülni, mi végből egész erejét — mintegy 15.000 embert, 84 ágyuval — Verbásznál összepontosította, erőtettett éjjeli menetben Hegyesnek tartott, éjjelutáni két óra tájban feketehegyi állásunkkal szemben megalakította hadoszlopait s erre tulnyomó erővel megtámadta előőrseinket.

(Folytatása következik).

A halászat köréből.

Közönségesen azon véleményben vagyunk, hogy a vizek szőrnyeit kizáró előjoggal csak a tenger rejtegeti mérhetlen vizében s hogy ezek és az emberiség közt folyó harcok csakis e téren vivatnak. Ha Triest és Bécs halpiacait csak futólagosan tekintjük is meg: más tapasztalatra jutunk. Hetekig kell sokszor a tengeri kikötöben leselkedni, míg valamirevaló zsákmány kerül hálónkba s ha valaha egy ember nagyságu cápa kerül szigony alá: az oly jelenség, melyről a lapok már nagyban újságnak. Ha ellenben Pest, Bécs vagy más nagyobb dunai városok halpiacait látogatjuk meg, akkora nagyságu és sulyu ha-

lakat látunk, hogy csodálkozásunk méltán felébred.

Ezek persze az édes-vízi halak csak két nemének: a harsa és némely tokfélék egyeiből állanak. Az elsőt illetőleg, mely a Duna, Tisza s más nagyobb folyókban is elég gyakori, e sorok írója egykor oly nagy harsa-fejet kapott, mely 63 fontot nyomott s száájában egy gyermek feje kényelmes helyet talált volna; az egész hal e szert körülbelül négy mázsát, tehát annyit, mint egy jókora szarvas nyomhatott s tiz láb hosszú volt. Egy Pozsonynál kifogott harsa gyomrában egy gyermek maradványait találták; egy másik

egy kis kutyát nyelt el s a ludak nem ritkaságképen tartoznak esemege-falatjai közé. Hanem a legnagyobb halak, melyek e folyamok alsó részén találtaknak: a tokok.

Azon vándorhalak egyik családját képezik azok, melyek tulajdonképeni hazájukból: a tengerből évenként a folyamokba rándulnak fel, petéiket lerakandók. Egy tulajdonuk által mégis elűtnek a többiektől. Míg a lazacek, orsóhalak stb. e vándorlást csak az *ivás* közeledtekor kezdik: a tokfélék már késő őszszel zarándokolnak az édes vizek torkolataiba, hogy ott, mint a pontyok, félig a puha iszapba furódva, téli álomra hajtsák le fejüket. Midőn azután tavaszkor a hó olvad s a jégzajlás beáll: felébrednek ők is a természettel s kisebb-nagyobb csoportokban usznak fel a folyó ellenében, sokszor meg-megállapodva, mi által ismét különböznek vándor-rokonaiktól. A mélyebb helyeken több napig is feksziknek s várják a víz emelkedését; vihar alkalmával elhagyják nyughelyeiket; oly körülmények, melyekre a halászoknak pontosan kell ügyelniök, ha vagy egyet el akarnak csipni.

Az ivást az e tekintetben legjobban ismert atlanti tok sziklás, homokos s sebes folyásu helyeken szokta végezni. Itt rakja ő le petéit, melyek nagyságra s színre a 4 számú lögöbceshez hasonlíthatók, egyenkint vagy kisebb csoportkákban, oly sekély vízben, hogy a tojó állatnak hátát gyakran a víz tükrén lehet látni. Ha az ivás mitéte elvégződött, mely több napot vesz igénybe, a már üres, sokkal halványabb színű s azon felül izletességben is sokat vesztett hal hirtelen iramlik vissza a tengerbe. Itt minket illetőleg annyira elvész, hogy tengeri életéről majdnem semmit sem tudunk. Még táplálékát illetőleg sem vagyunk egészen tisztában. Némelyek állítása szerint a folyamokba vándorlása alkalmával apróbb halakra tart vadászatot, míg a rajnai halászok azt mondják, miszerint ez időszakban gyomrában csak vízi moszatok találhatók.

A halász-mesterség egyik fő elve: hogy észszerű eljárás csak akkor lehetséges, ha az illető állatok életmódja ismeretes. A legtöbb halász csak a fogás sikerére vonakozó körülményeket ismeri; az ily közönséges emberek a többivel mítsem törődnek, és a természetbúvár dolgon sokszor nem képes változtatni, mivel a minden szükséges eszközzel nem rendelkezik. Francia- s újabb időben Oroszország az egyedüli államok, melyek a táplálkozás kikutatása fontosságának kellő méltánylatától indítva, erre nézve alkalmas s segédesszközöket nyújtanak, melyek Franciaor-

szágban máris a legszebb eredményeket gyümölcsözték.

Hanem térjünk tárgyunkhoz! A tokfélék kisebb nemei csekély jelentőséggel bírnak, hanem a család két óriás tagja: a tulajdonképeni tok és a viza, megérdemelnek néhány szót.

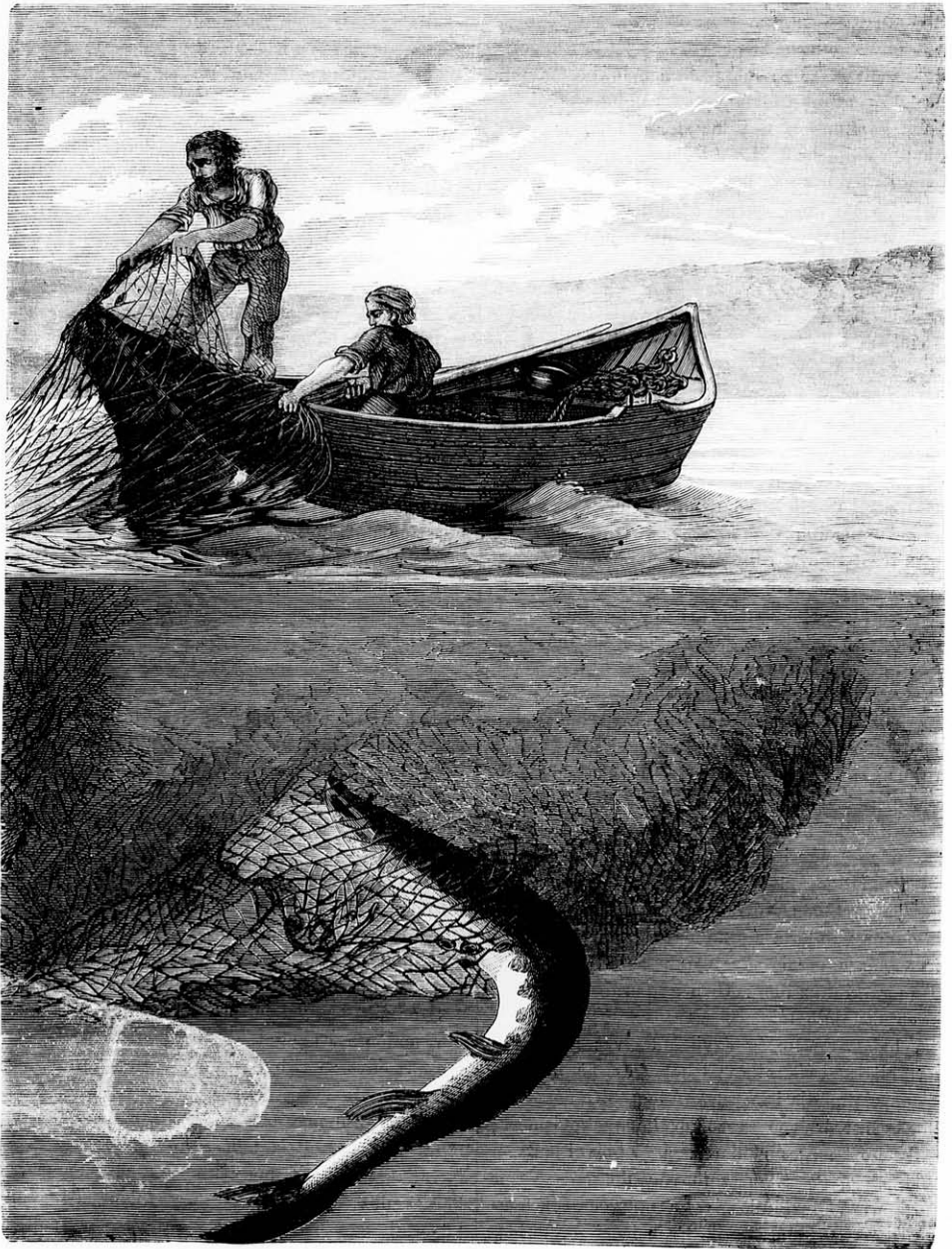
A viza — *Accipensid Huso* — a Fekete- és Kaspi-tenger és ezek folyóiban honos. Az édesvizi halak e legnagyobb faja közt találtak már oly óriás példányokat, melyeknek hossza: 24 láb s súlya: 30 mázsán felül volt. Közönséges hossza mindenesetre 10—15 lábra tehető, mely nagyság elég arra, hogy joggal mondhasunk: miszerint a nem halak osztályához tartozó cetek és delfinek kivételével, a viza a legnagyobb hal, melynek fogása rendszeresen s pedig kettős célból kezelteik. Husát, mely zamatjára nézve inkább a borjú, mint más halak húzához hasonlítható, nagy részt friss állapotban, nagy részt pedig beszóva vagy füstölve eszik. A közlekedési eszközök hiánya okozza azt, hogy gazdagabb halászatok alkalmával ez gyakran nem értékesíthető, mi azonban meg fog változni, mihelyt a vasutak hálója sürűbben fogja átszőni a földgömböt. Legfontosabb részét képezi azonban a vizának és más fekete-tengeri kisebb tokféléknek — ikrájuk és uszhólyaguk.

Az első az ismeretes *kaviárt* szolgáltatja. Fogtak már oly vizákat, melyeknek 28 mázsányi súlyában 800 fontot ikrái képviseltek. Hogy e burkba foglalt ikrákból a kaviárt nyerjék, azt először vesszőkkel verik, azután szitán áttörök s így nyerik a tiszta tojásokat. Ezeket beszózzák, tonnába tömök s jeles kereskedelmi cikké alakítják. A kereskedésben több rangu kaviárt különböztetnek meg; különben legjobb a kisebb tokfélékből készített.

A második kereskedelmi cikk, melyet e halak szolgáltatnak: az uszhólyag. Ez a legfinomabb ragaszt adja s *vizahólyag* név alatt ismeretes.

Szóljunk még valamit ezek fogásáról. Tavaszkor, midőn a Fekete-tenger különféle halai, melyek az édes vizekbe mennek ivni, a torkolatok felé nyomulnak, a jenikalei s kaffai tengerszoroson élénk, zsiabongó élet kezdődik. Hol a tél alig látott embert, ott a halászkunyhók most egész falvakat képeznek, melyekben a halász-népség, kereskedők, hajósok csak úgy tolongnak. Van közöttük egy főszemély. Ez a tőkét már kiadta: a part hosszát kibérelte, a kunyhókat felépítette, esolnakokat, hálókat, hordókat, sőt, szóval mindent, a mi csak szükséges, bevásárolt s a többiek vele dolgoznak s pedig nem úgy, mint zsoldos nap-

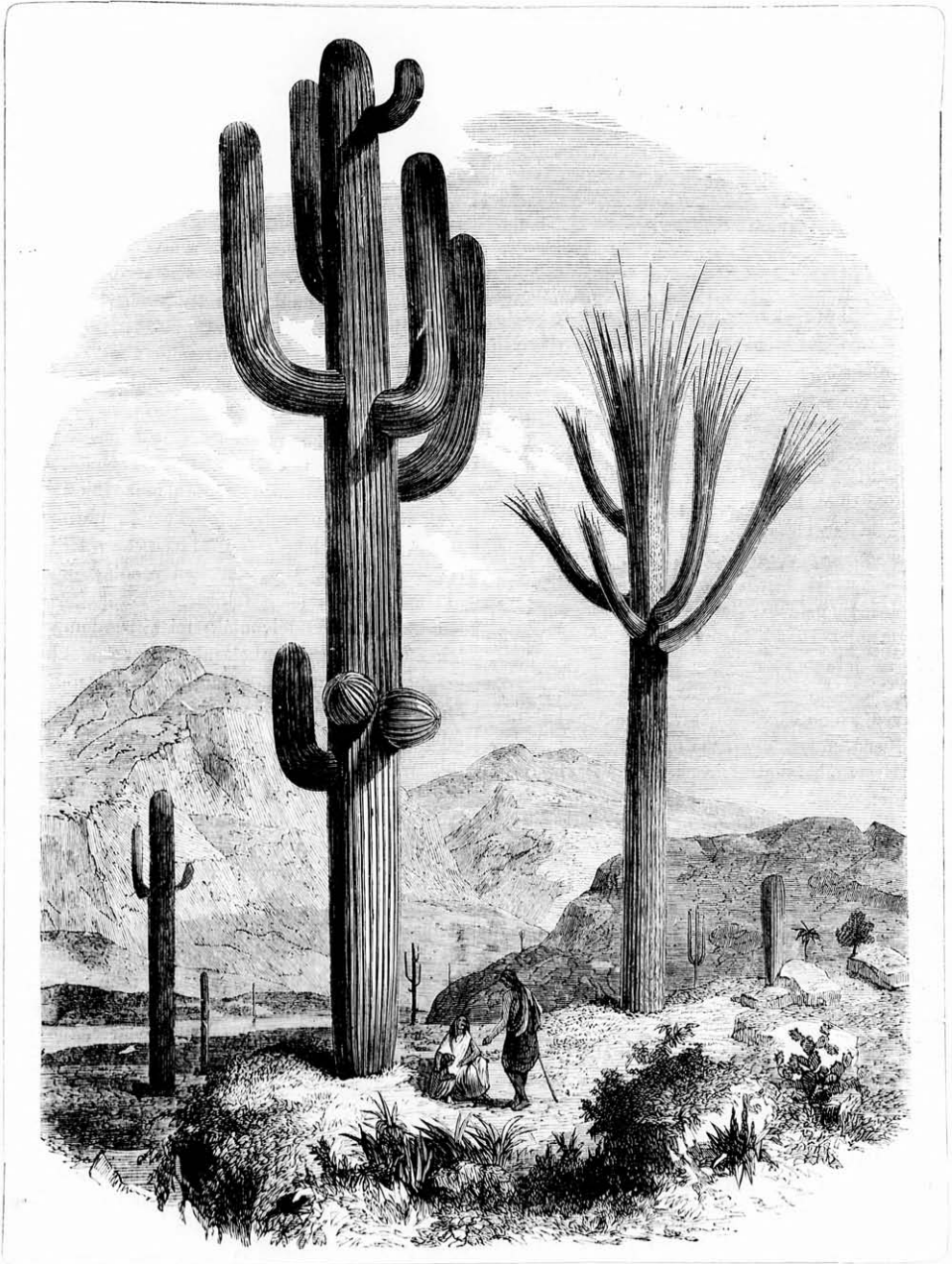
számosai. — Itt a munkások részarányosságának | vivő alkalmazva, kit a többiek választottak, s ki
 eszméje, mely után a magas műveltségű nyugatmég | az ő érdekeiket képviseli, s a munkások díja csak

A tok halászat.

mindig csak törekedik, egészen meg van valósítva, | abban áll, hogy az összes nyerceményben megha-
 A bérlő mellett van egy pénztárnok vagy könyv- | tározott mennyiség szerint részesülnek.

A viskók nagyon téresek s úgy vannak a víz | Ugyanezen uton jut a piszok s a halak bele is
 fölé karókra alkalmazva, hogy a halakat a csol- | a tengerbe. A háttérben vannak az emberek alvó

Óriás kaktuszok Kaliforniában. (Szövege az 59. oldalon.)

nakból egyenesen beljük lehet szállítani — gyak- | helyei, halász-eszközök, sós-kádak és só-örlők ;
 ran egy, a padozaton alkalmazott csapó ajtón át. | előrésében pedig a különféle munkálatok vitetnek

véghez. A parton, a tenger felé, egy nagy árboe van felállítva, melynek kosarában egy ör ül, mint valami víz felett lebegő madár s a tengert gyakorlatlott pillantásokkal vizsgálja. Valóban hihetetlen azon biztonság, melylyel e nép a halaknak nemcsak közeledtét, hanem azok minéműségét is meghatározza. Ha e tudósítás megjött, az érdekltség magas fokra hág, s a figyelemnek ekkor oly feszültnek kell lennie, mely a szigorú vizsgálatok és megfigyelésekhez szokott természetbúvár türelmének is munkát ad.

Fogásuk a Fekete-tengeren majdnem kizárólag nagy kétközű-hálókkal eszközölteik, melyek a mi hálóinktól csak erősség és nagyságra különböznek. A fogás időnye a nyár. Őszkor a falvak lerontatnak s a társaság ismét elszéled. Pallas a vizák fogását illetőleg sajátos módot emlit, melyet a kozákok a Volga és Ural folyókon alkalmaznak. Ez a téli időnyre esik, midőn a folyó jégtáblákkal van fedve. A halászok jól megjelölték a helyeket, hova a vizák serege téli álmát átöltöteni az iszapba ágyazta be magát, s alkalmas időben főnökük vezetése mellett oda sereglének. Ha a halászat terve már meg van állapítva, szánkáján mindenki siet a lehető legnagyobb gyorsasággal egy kitzított helyre. Egy ágyulövés ad jelt, mire a jegen mindenki egy léket vág s husz, harminc, sőt ötven láb hosszú, alul éles vas szigonynyal ellátott s sulyokkal terhelt póznát merit a víz alá egész fenekig. A jég betörése a halakat felrezezenti téli álmukból s kezdenek fölfelé uszni, azzal hogy inkább a fenéken csusznak, mint usznak. Ha a halász érzi, hogy póznáját valami érinti, gyors fölemelése által igyekszik azt szigonyára kapni. Némelyiknek oly szerencséje van, hogy egy nap alatt tíz, sőt több darabra is szert tesz: míg más napokig is hasztalan keresi a szerencsét.

A tok, *Accipenser Sturio*, a vizától nagyobb csont-pajzsai s más alkotásu orra által különbözik. A Fekete-tenger környékén nem otthonos, hanem az Atlanti s Közép-tenger hullámain szeldeli, honnan minden nagyobb folyamokba fel-feluszik. Nagyságra a viza után foglal helyet. A Rhoneban fogottak középsulya 3 mázsa s hossza 7—8 láb; a négymázás s 10 láb hosszúak ritkán jönnek elő. Talán az erőlyesebb üldözés, melynek a kisebb vizekben ki van szegény téve, oka, hogy nagyobbban nehezen találják; mert már 20 lábnyi példányokat is zsákmányoltak.

A ki a halak rendkívüli izomerejét ismeri: nem fog csudálkozni, hogy ily szörnyek fogásánál

elég sok nehézség merül fel. A Rhonen e célra 300 láb hosszú s 12 láb széles két-közes zsákokat használnak, melyet egy csolnakon csak két egyén vezet és igazgat. A mint a felvonuló halak közeledtük nagy szől-kenésekkel elárulják, a háló egyik végét, mely nagy parafa-uszókkal van ellátva, azonnal a vízbe dobják s míg a csolnakkal a folyót keresztülhasítják, a hálót egészen lebocsátják. A halásznak ügyelniök kell, hogy a háló mindig a kellő félkört vegye fel. A háló egyes szemei oly nagyok, körülbelül 16 négyzet hüvelyk, hogy a neki rohanó hal fejét egészen átviheti rajta s így azután erősen beleszorul. A törbekerült állat nem adja magát oly könnyen meg, mint más halak; hanem erőteljes lökések s rángatózás által igyekszik magát megszabadítani, minek csak az a következménye, hogy a hálóba egészen bebonyolodik. Képzéljük most azon esetet, midőn 10—12 ily óriás függ a háló hurkaiban s hogy a küzdelem csak egy könnyű, két halászzsal rendelkező kis hajócskára várakozik. Dühödten s terv nélkül evickélnék a folyók a habokban, melyek tájékozva renditik meg a kis járművet, hogy sokszor közel van a felfordulás veszélyéhez. Úgyesen kell a halásznak a pillanatnyi szüneteket felhasználniok, hogy a hálónak egy részét felvonják, mi új izgalom a halakra nézve, hogy tombolásukat újult erővel ismét megkezdjék. Így tart, ez míg valamelyiknek feje a csolnak párkányáig nem jut. Most küzdelem fejlődik ki. Míg az egyik halász a csolnak egyensúlyát igyekszik fentartani, a másik a halra veti magát s erősen karolja át. Gyakorlott birkozóként igyekszik a hálnak minden megszabadítására irányzott mozdulatát hasznára fordítani s a sulypontot maga javára nyerni, míg végre sikerül a zsákmányt sebes tisztással a csolnakba dobni. Különböen e küzdő férfi sokszor minden igyekezete dacára is kényszerítve van zsákmányt elbocsátani, ha a vízbe nem akar rántatni; megesis sokszor az is, hogy a heves küzdelemben a hal éles csontpikkelyei karját vesztélyesen megbeszik. Nagyobb példányoknál egy halásznak szükséges viz alá merülnie s a háló ólommal terhelt végét megfognia, hogy a zsákmányt jól begöngyölje. (Lásd képünket.) Különösen tesz ez a vető hálóval eszközölt halászatnál. E háló könnyebb kezelhetés tekintetéből vékonyabb s gyöngébb anyagból van készítve s így azon veszély lehetőségének is kitéve, hogy az óriás szertesét tépi.

Ha minden szerencsésen ütött ki s a tok már a csolnakban fekszik, igen ajánlatos farkának hatalmas ütéseitől őrizkedni, mert az esontot is tör-

het. Csak midőn kissé ellankadt, huznak szája és kopolyujján át erős kötelet és dobják vissza elemébe, hogy élve szállítsák a vásártérre. Ilyen helyzetben maradnak egész azon borzasztó pillanatig,

amig izletes hasukat a mérleg serpenyőjébe nem vetik; és csodálatos! ivási ténykedésüket még e nem igen irigylendő állapotban is az örökösről gondoskodó szülő pontosságával folytatják.

Óriási kaktuszok Kaliforniában.

Az amerikai Vilmos-hegyek közt azon szorosban, melyet az utazók Kaktusz-kapunak neveztek el, első ízben pillantottuk meg az óriási kaktuszokat, — mondja Möllhausen igen élvezetes útleírásában, — azon kaktuszfajt, melyek itt szörványosan, magas oszlopokat képezve, keríték körül a völgyet; messzibb azonban már mind gyakrabban s más alakban találkoztunk velük; itt óriási, egész 36 láb magas karosgyertyatartóknak látszottak, melyek kövek és szirthasadékok közé ereszték gyökereiket.

A *Cercus Giganteus*, vagyis a kaktuszok királya Kaliforniában és Új-Mexikóban *petahája* név alatt ismeretes. A Coloradon és Gilán száz év előtt utazott hittérítők is megemlékeznek már a *petahája* gyümölcséről, mely az ottani bennszülteknek tápszerű szolgál s miként újabb időben a vadbőr-kereskedők, már ők is megemlékeznek bizonyos fáról, melynek ágai ugyan vannak, de levelei nincsenek s mely ennek dacára igen vastagra és sokszor egész 60 láb magasnyira nő.

Mi utazásunk alkalmával ezen csodás kaktuszfaj hazájának északi határát érintettük, honnan az délfelé a Gilán túl is tenyészik, e mellett Sonorában és Déli-Kaliforniában is találkozunk. Úgy látszik, hogy ezen növénynek hazája a legvadabb és legterméketlenebb vidékeken van, mert ezen húsos növény oly kövek és szirthasadékok közt ereszt gyökeret, hol a legmondosabb vizsgálat után is alig található mákszemnyi földet.

Alakja különböző s ez korától függ. Első alakjában hatalmas buzogánynak látszik, melynek

bunkója fönt van; midőn azonban magasabbra nő, vastagsága is meglehetősen egyformává válik. 25 lábnyi magasságig egészen rendes oszlopoknak látszanak, akkor azonban már elkezdik oldalágaikat hajtani. Ezek gömbalakban nőnek ki a főtörzsből, azonban hosszabbakká válván, fölfelé hajlanak s aztán a törzssel egyenközül vonalban emelkednek tovább, úgy hogy egy rendesen nőtt *Cercus Giganteus* óriási karos gyertyatartónak látszik. A törzs néha harmadfél lábnyi vastagságot ér el, rendesen azonban átmérője másfél láb.

Ha ezen óriási kaktuszt valamely kiálló szirtnek legvégső csücskén pillantjuk meg, hol támaszául alig szolgál néhány négyzetgüvelyknyi tér, lehetetlen nem csodálnunk, hogy onnan a legelső vihar alá nem zúdíttja; a viharok ellen azonban erőt nyújtanak neki rostos bordái, melyek tövétől egészen felső végeig nyulnak, s melyek bárha egyenként csak 1—1½ hüvelyk átmérőjűek, összesen véve azonban sűrűk és kemények, mint minden kaktusz fája. Ha e kaktusz kihalt, húsos részei lehullván, hatalmas csontváznak látszik, mely még hosszú évsorokon át dacol az enyészettel. E növény törzse tövétől felső végeig, valamint ága is, rovátkos. Színe világos zöld, s kérge milliónyi tüskével van borítva. Május vagy júniusban az ágak végeit hatalmas fehér virágok ékesítik, s ezek helyét július vagy augusztusban izletes gyümölcsök foglalják el, melyek megszáritva hasonlítanak a fügéhez; az itt lakó indusok szorgalmasan összegyűjtik s nemcsak eszik, hanem bizonyos szirupot is főznek belőle.

Vándorlásaim Észak-Amerikában.

— *Rosti Páltól.* —

(Folytatás.)

Éjjeli szállásunk „*Beef river station*” volt, egy a magányban álló log-hous, az imént leírt vidéken. Kemény hideg volt, erősen fagyott, de mellett egyönyörű teli holdas éjjel s 7 óra tájban egy majdnem tökéletes holdfogyatkozás, mely nagy meglepetésünkre szolgált, mitsem tudva eleve felőle.

De azonkívül még egy más nagyszerű, rám nézve örökre felejthetetlen látványban részesültünk itt, s ez egy égi prairie volt.

Prairie-éges kisebb mértékben nem ritkaság a Nyugatban, úgy hogy midőn Illinois nagy prairieit vasuton futottuk át, folyvást egy vagy két ily prairie-tűz volt szemünk előtt. Ezen tűzek

szándékosan gyújtatnak meg, a gaz kiirtása, s egyáltalán irtás miatt. 1—2 ang. mértföldnél nem terjednek tovább; végre alig nagyszerűbbek, mint ha nálunk, például Békésben, a szikes földön a gyepeket égetik le. Itt egyóbiránt a „távol nyugotban“ (Far West), Wisconsin, Minesotta stb. fél s egészen vad vidékein a prairie-tűzeknek más jellemük s jelentőségük van. Néha véletlenül, vigyázatlanságból támadnak, néha az indusoktól malitiából s bosszuállásból szittatnak, vagy végre, hogy ezek — egész indus törzsek — vadászati szenvedélyüket kielégítsék.

A jelenlegi prairie-tűznek okát senki sem tudta, de szörnyű volt, s szörnyűségében nagyszerű!

Már kora reggel roppant füsttömegeket láttunk messze-messze a láthatáron a felhőkkel vegyülni, úgy hogy nem tudtuk megkülönböztetni, hogy vultokép mit láttunk. Magasabbra s magasabbra, mind sűrűbbre s sötétebbre tornyosultak a füsttömegek mindinkább, s határozottabban váltak el a velük vegyülő felhőktől, míg Beef-rivernél a látvány egész nagyszerűségét érte el. A tűz mintegy 4—6 angol mértföldnyire lehetett tőlünk; átmérete, vagyis kiterjedése 6—8 mértföld. Ez égő prairie lángja, az idevalók állításai szerint is, kik e látványt egész közelről szemlélték, némi magas, nekünk is csak mint egy a dombos láthatáron végig kigyózó tüzes vonal tűnt fel, de annál nagyobb, hatalmasabb s nagyszerűbb a füsttömeg, mely ezer meg ezer különféle alakban az erős szél-től (mely természetesen egy ily nagy tűznél mindig támad,) kergelve, szagatva, részint alulról a sötét vörös lángtól világítva, részint a verőfényes nap sugaraitól mintegy aranyozva, s később a halvány hold csöndes fényében úszva, képezte tulajdonképp az egész látvány nagyszerűségét, melyet ha egyszerű láttunk, ép mint például a Niagara zuhatagját, soha többé el nem felejtethünk, de leírni vagy lefesteni képesek nem vagyunk.

A prairie-tűz mindig félkörben halad, s oly sebességgel terjed, hogy emberek és állatok, de sőt madarak is, ha hirtelen meglepetnek, éppen nem, vagy csak nehezen menekülhetnek. Nevezetes ama hatás, melyet a rémülés az állatokra gyakorol. A menekülési törekvés az önfentartási ösztön következtében az állatoknál oly hatalmas lesz, hogy minden más ösztönt elfojt s általános a menekülés, s megfutamlás, míg a rémülés tart, a ragadozó állatok nem gondolnak egyébre, mint odább állani. Az indusok ilyenkor százankint állják el a szegény menekülő állatoknak utját, rakásra ölik őket s elteszik a térc. Ezen vadász-szenvedély oka gyakran a nagy prairie-tűzeknek, főleg a

még távolabb nyugaton, hová a civilizáció még kevésbé hatott. Ezen prairie-tűznek köszönhetők mi is ama rendkívül nagymennyiségű prairie-chicket, melyről említést tevék, s most lett csak érthető előttünk, hogy mikép találkozhatunk szarvas és őz falkákkal az alacsonyabb cserfa-bozótokban s kis fenyves oázisokban.

A kitünő vadászat, de főleg szegény Steavens kedvéért, ki könnyedén megbetegedett, három napot töltöttünk Beeferiverben. A csárdás s felesége különös szíveségből átadta Steavens s Liszternek saját szobáját, de a törött ablakon, meg a falon keresztül is kemény szél s hideg jött be, úgy hogy semmivel sem volt jobb dolguk, mint nekem, ki a padlásra vagyis a nagy háló-terembe szorultam, hol 18 ágy volt felállítva egymás mellett, melyeket ketten-ketten foglaltak el az utasok. Különös kegyelemből s erélyes protestatióm következtében én nem kaptam „háló-pajtást“, s így félig levetkőzve plaidba burkolva, meglehetősen kényelmesen voltam. Tözsomszédságomban fiatal asszony s férje hált; a koresmáros lepedőkből ügyesen egy válaszfalat (nemét a függőnyek) ieremtett, és így meg volt mentve a decorum.

Okt. 16. Elhagytuk Beefervert. Útközben egy szép szarvasbakot láttunk szerencsétlenségére, a dombról lassanként a cserbozótok közt lesétálni, leugráltunk, körülfogtuk s elejtettük szerencsésen. Bajosabb feladat volt a koesihoz cipelni, mi a völgyben szokás szerint levő mocsarak miatt nehéz, fáradságos munka.

Mégis déltájt elértük a Chippewa folyót, (körülbelül akkora, mint a mi Tiszánk Szolnoknál, de sebesebb), s az innenső partján épült kis ujdonattuj (1 1/2 éves) hasonnevű városkában reggelit tartánk. Délután utunk ép azon helyen vezetett, hol néhány nappal ezelőtt a prairie-tűz dühöngött.

Szomorubb vidéket ennél soha sem láttam életemben. Domb, völgy, mező, tarló, rét, mind komfekete s kopár volt, mintha az egész a messze-messze láthatárig fekete gázszlepellel lett volna befedve. Mindenütt, merre szemünk csak látott, végtelen pusztaság; se erdő, se bokor, de még csak egy zöld fűszál sem, csak imitt-amott állott egy-egy félig megmenekült fa, szomorúan, megfosztva leveleitől, leperzselve s meghalva. Némelykor egy-egy szalonka-nemű, galamb-nagysága, eddig soha sem látott madarra akadtunk, hosszú orrával a hamuban turkálva, s mely, mint mondják, a prairie-tűzeket mindenütt követi. Ez volt az egyetlen élő lény, melyet két órai utazásunk alatt e borzasztó, de pusztasága által nagyszerű vidéken találtunk.

Eddig 12 napja már, hogy szerencsésen minden baj nélkül utaztunk; s épen e szomorú elhagyott vidéken kellett történni, hogy az egyik kocsi-kocsingyelye eltörtött. A haj nagy volt, amennyival inkább, mivel egy darab fűra sem akadtunk, hogy segíthessünk magunkon; átrakni az egész terhet a másik kocsi-ra, összekötözni az eltört tengelyt szíjjakkal, kötelekkel, a mint lehetett; lépést vonatni a kocsit, gyalogolni a hamuban, homokban! s az éjjeli állomás — hová, mint hittük, a praerie-tűz nem hatott — még 7—8 mérföldnyire, s már alkonyodott.

Mintegy órai szomorú s keserves utazás után vadludak (ezreinek nagy lármája hallatszott a távolból); a Cheppeweat értük el ismét, s egy gyönyörű,

zöld berkes erdőre akadtunk, mely a tűz haladását meggátolá. Nem hiszem, hogy Columbus hajójában nagyobb lehetett az öröm, midőn az árbockosárból ama nevezetes „la tierra“ hangzott, mint midőn mi a ludaink gágogása közt az első zöld lombokat pillantók meg. A szép ritkás erdőben, kis domb oldalán, széles patak mellett, mely vígan eseregdeve vitte pompás friss vizét a Cheppeweat felé, ütöttük fel éjjeli tanyánkat. Nehány perc múlva nagy s vig tűz lobogott sátorunk előtt, melynél Steavens (a társaság szakácsa), felséges s igen izletes szarvas-pecsenyét tudott sütni, míg én — szokás szerint — a theát készítém hozzá. Az éjjel oly hideg volt, hogy a katlanomban megmaradt víz fenékgig befagyott.

Egy hét története.

(Jan. 24.)

(VK.) „Bál előtt és bál után!“ — az egész főváros ezt a vigjátékot járja most.

Egyik bálban már voltunk, a másikba most készülünk. Szóval a farsang esengő-bongó-úrja javában folyik, s a bálozó világban nappal mindenki álmos, éjjel pedig senki sem alszik.

A budapesti feneketlen sártenger közepén a redout valóban úgy emelkedik ki most, mint a vídamság kikötő-szigete, hol a gyönyörű virágai nyílnak. Egy nap az egyik, másnap a másik osztály ifjúsága szakgatja gázfény és zeneszó mellett.

„A szárnyas kerék“ képviselői — vagyis a gőzhajózási és vasuti klub tagjai — a mult héten beérték a kisebbik teremmel is, melyet azonban telefedesteli töltöttek kellemmel, szépséggel, izléssel és jókedvvel. Minden volt bőven, kivéve a — magyar szót, mely a gőz szárnyán — vasutakon és gőzhajókon — maig sem bír még hivatalos nyelvvé válni. Az igazgatók, felügyelők, jogtanácsosok, vasuti mérnökök és hajós-kapitányok ifjú hölgyei (feleségek és leányok) magyar hűvvel táncolták ugyan a csárdást, de a társalgás németül folyt nagyobbára. Náluk a magyar még a „jövő nyelve.“ Egyes szép példányok azonban már is megelőzték e soká jövő kort, s a szívélyes háziaszszony: Ivánka Imréné körében tanúságát adták, hogy tudják vagy tanulják az ország anyanyelvét is. E báléj különben oly sebesen tünt el a jókedv kerékvágásában, mint egy rohanna haladó gyorsvonat, mely „kéjkirándulást“ tett.

Harmadnap (vagyis a mult szombaton) pedig jogászoké lett az egész redout, eme tüzről pat-

tant fiatalságé, melynek a farsangban mindig és mindenütt nagy előjoga van, miután a tánc hóditó hadjáratához ő szolgáltatja a legnagyobb számú és legkifáradhatlanabb lábú jutalékot. A jogászbál a fiatal kisasszonyok bálja szokott lenni, miután a hajadonokat rendszeren es alkalommal vezetik be a nagyvilág parketjére. Most is nem egy piruló arc és örömben nyugtalanuló szem jelze az első bál örömet, kedves otthonatlanságát, apró feledékenységeit és naiv elragadtatását. A másik jellemvonása a jogászbálnak az, hogy minden zártkörű bál közt ez a legdemokratább. A fiatal-ság maga is a művelt osztályok minden rétegét képviselvén: ez a különfésleg meg van a bál nagy társaságában is, de ez a különfésleg sohasem kirívó, mert a dísz, az izlés, a kedély teljes összhangzatot idéznek elő a társaság különböző elemeiben. Volt most egy harmadik jellemvonás is: néhányval több attila, mint az eddigi bálokban, s néhány kuesma a kézben az egyre terjedő „klappkalapok“ helyett. E bálban báró Eötvös Józsefné volt a háziasszony, e rendkívül figyelmes ur-hölgy, ki szeretetreméltóságát kiterjeszté mindenkire, és nemcsak „hivatalos,“ de valódi őszinte mosolylyal üdvözölt ismerőst és nem ismerőst.

Ez alkalommal is feltűnt, hogy a női öltözékekben most több az izlés, mint a fény. Drágán csak kevesen öltöztek, hanem szépen mindannyian. — A pompára nézve kétségkívül mérséklő hatása van a farsang hosszas uralmának. Ki is győzne nyole héten át folyvást ragyogni, kivált miután hölgyeink sokkal bájosabbak is, semhogy különös szükségük volna a pipere tulesapongásaira? Aztán a nyilvános táncterem nem is oly követelő, mint a

zártabb szalon, melynek ajtai már szintén megnyitak.

A miniszterelnök estélye nyitja meg a szalonmulatságok sorát, a hová több, mint harmadfél száz fogat röpitő föl a társaságot, mely legkevesébbé sem volt exclusiv. Gróf Andrassy és neje e tekintetben kitünő példával járnak elől, s náluk a nagyurak, miniszterek, hangadó képviselők, tábornokok mellett láthatni igen egyszerű vendégeket, kiknek minden vagyonuk és hatalmuk egy kis toll, s a fényes nevű delnők közt zsidó-hölgyet is, a ki ugyan — mellesleg mondva — műveltségénél és izlésénél fogva bármely körnek is díszére válhatik. — Nem kételkedünk rajta, hogy egy-egy hétszilvafás arisztokratanő megütközéssel gondol ily vegyességre, s a vidék nem egy kisasszonya, ki csak az imént kosarozott ki valamely keleti eredetű, talpig derék fiatal embert, az elnökmiszterné helyén kissé válogatósabb lenne; hanem hát a gr. Andrassy szalonjaiban az emelkedettség levegőjét szívjuk, s a háziur és asszony szeretetreméltósága nemcsak a négyes fogatok és ősi y-nok birtokosait tünteti ki, hanem mindazokat, kik foglalkozásuk, műveltségük és érdemeik által szalonképesekké lettek. E szalonban a különfeleg sem is képez kasztokat, a fény feszélyességet, s a rangkülönbség válaszfalakát. Ott mindenki jól érzi magát, s a miniszternéekkel a baloldal szóvivői épp oly hódolattal társalognak, mint a mily fesztelelenül mozog az egyszerű fekete frakk még akkor is, ha éppen József főherceg egyenruhája, vagy valamely sok érdemjeles tábornoki kabát mellé került.

Természetesen vannak zártabb körű estélyek is, a mi nagyon természetes, miután minden osztály mégis csak négy szem közt mulat legjobban. A miniszterelnökne anyja: gr. Traunné vasárnap (tegnap) adott egyet, ma (hétfőn) pedig gr. Széchenyi Imre és neje nyiták meg termeiket e zene és tánc számára. „Musikgraf“-nak eddig nálunk Festetich Leót neveztek, azonban a címet ma holnap könnyen elnyerheti azöle gr. Széchenyi Imre, ki igen csinos dalokat komponál, termeiben hangversenyeket későül tartani, nevében pedig (Rossigrófnőben) nemcsak a mult idő egyik legnagyobb művésznőjének (Sonntag Henriette-nek) lányát bírja, hanem egyszersmind oly énekesnőt is, ki szintén sok gyönyört képes nyújtani a szalon-társaságnak.

Első zene- és táncestélyüket (ha ugyan megtarták) kissé bús szemmel nézheté Menter Zsófia k. a., bajor udv. zongoraművész, ki eljött, hogy bemutassa művészetét, melyért a bécsiek tavaly

annyira rajongtak. Ő is mára tüzte ki hangversenyét, az elsőt és egyetlen, melyet a redoutban ad, miután jelenleg a farsang uralmával még ily bájos művész, nem igen mer dacolni. Pedig róla azt tartják: hogy egyforma gyönyöre szemnek és fülnek. Ő a Bülow tanítványa és a Liszt kedvence, kívül tavaly már volt itt, de akkor csak külső bájaival hódított. Most művészetét jött bemutatni. Műsora csak három számból állt: Beethoven és Liszt Es-koncertjeiből, melyeket az Erkel által igazgatott zenekarral adott elő, és Chopin egy „polonais“-éből. Ő valódi virtuóz, ki nagy tisztasággal, nyugalommal és fényes bravourral játszik; van melegsége is, több, mint mélysége, s ha klaszszikai fölfogás és tárgyilagosság tekintetében nem is helyezhető Schumann Klára mellé, de technikai tekintetben kétségkívül versenyez vele. Különösen Liszt genialitását tudja élénken éreztetni, s látszik játéka, hogy e bámult mesterének műveit igazi odaadással, egész művészi hódolattal játsza.

Azt beszélék, hogy Menter k. a. játsza fog az udvarnál is, miután Budán ismét van udvar. A királyné Rómából visszatért s itt van most vele mind a három gyermeke (innen a családi mély csend, mely ez első napokban a királyi palotát jellemzi,) sőt itt volt a király is, ki meglehet, mire e sorok megjelennek, Bécsből újra lejön — s akkor valószínűleg a fejlődmi termék is megnyitnak díszebédek, udvari bál és fényes hölgykör számára, mert a farsang a királyi paloták termeiben is megkívánja a maga adóját, melyet fenn és lemm örömet ró le mindenki, miután vidámsággal jár.

A zene és tánc ez árja közt azonban komoly hangokat is hallánk. Nem a színházi enquete, e szim-művészeti parlament üléseit értjük; sem a valódi parlament budgetvitáit, miközben a Klics rajzónának (a subventionált lapok szőnyegre hozásával) két napig tartó reklámot csináltak; sem pedig a Bulyovszky Lilla asszony drámái játékeit a német színpadon: hanem a városi közgyűlés egy kegyetes határozatát, mely az egész országban élénk helyeslést fog kelteni.

Királyi Pál indítványozta, hogy miután a ferenciek kolostori sirboltját közegészségi érdekből bezárják: Batthyány Lajosnak ott nyugvó hamvait — a család beleegyezésével — szállítsák át a község költségén a kerepes-uti temetőbe s helyezzék egy, a nagy halotthoz méltó sirboltba. A közgyűlés a kegyelet komoly lelkesedésével fogadta el ez indítványt, s bizottságot nevezett ki annak kivitelére.

Bizonyára megható emlékünnepe lesz ez, méltó a halotthoz és a nemzethez, melynek jó ügyéért halt meg az ünnepe. Eszünkbe jut Székácsnak

egy ép oly egyszerű, mint igaz mondata: „Nem vesz el a nép, mely megbecsüli dicsőit, mert akkor kebléből egymásután támadnak a dicsők!”

Végyes közlemények.

— (A legelterjedtebb szépitő szerk.) Nőolvasóinknak vélünk kedveskedni, ha elmondjuk, hogy a pipereasztalaikon leggyakoribb szépitő szerek mily alkotrészekből állanak, és hogy mennyi azoknak értéke. 1. *Albion*. Illatos vízben oldott chlórólm és calomelből áll. (Tehát két mérges anyag: higany és ólom.) 2. *Rueff Circassia vize*, állítólag a szépitő szerek nonplusultrája. Áll erős alkoholból, ezt vegyítve néhány csepp bergamott-, lavendula-olaj és peru-balzsammal. Egy üvegecske ára 15 kr., értéke 6 kr. 3. *Cosmeticum*, Simerlingtől, szeplő s egyéb bőrbajok ellen. Készítési módja abból áll, hogy 2 lat édes és 1 lat keserű mandola-lehéjzunk, ezeket 20 lat vízzel mandolatejé törjük, azután átszűrjük, mire 1 1/2 lat benzoëtinktúrával és 1 lat citromlével vegyítjük. 4. *Mode „Iris-vize“* Berlinben. Áll közönséges kutvizből, melyben esékély konyhasó, lavendula- és citromolaj van nyers kénvirággal vegyítve. Értéke 3 kr., ára azonban 1 fjt 48 kr. 5. *Borchardt szappan*. Igen kellemes szagu, eucumaporból és több illatos olajból álló anyag. Értékénél csak 16 krral drágább. 6. *Lact antephélique*, 1000 súlyrészben 10 higanysublimát, 1 salmiak, 140 tojásfehérnye, 7 kénsavas ólom-éleg, 2 kámfor és 840 rész víz tartalmaztatik. Ára 2 fjt, értéke 20 kr. 7. *Libione-c*. Igen elterjedt szépitőszer, nem egyéb mint szénsavas kalinak vízzel való tömén oldata, vegyítve illatos olajokkal. Ára 1 fjt 50 kr., értéke 15 kr. 8. *Odatin*, Vogel A.-tól Berlinben, szépitővíz szeplő, májfoltok stb. ellen; borax-oldat hígított glicerinben, fuchsinnal pirosra festve és rózsaoajjal vegyítve. Ára 7 1/2 ezüst-garas, értéke 2 garas. 9. *Szépitő májusi harmat*, Mizerskitől Lembergben, a redős bőr kisími tására, szeplő és mindenféle bőrfoltok ellen; áll 1 lat glicerin, 8 lat víz, glaubersó, kénsavas kali, ecetsavas kovaföld, ecetsavas natron (mindegyikből 3/4 lat) és illatos olajokból. Ára 1 rülér, értéke 20 kr. 10. *Szépitő-tej*, Cohlmanntól Bécében; áll fél lat édes mandolaolaj, fél lat glicerin, fél lat gummí arabicum, 24 lat földiepernedv, 1 lat benzoëtinktúra, és essentia calydoorból, mely utóbbi ismét macis-olaj, patschuli-extractum, jasmín-extr., perm-balzsam, joluba-balzsam és benzoë vegyülete. 11. *Kummerfeldt-víz*, a kámfor és porrá tört kén oldata vízben. Ára 4 fjt, értéke 6 kr. 12. *Glycerin-bőrbalzsam*, 100 rész glicerin, 120 rész naranes-

virágnedv és 2 rész mandolaolajból áll. 13. *Quintessence balsamique du Harem*, a szépség és fiatal arc megőrzésére. E csodaszér áll 1/3 lat peru-balzsam, 1/6 lat levendulaolaj, 1/12 lat kámfor és 8 lat erős, tiszta szeszből. Egy portió (8 lat) ára 5 fjt, értéke 40 kr. 14. *Venus szépitő pastája*, dr. Hudsontól, áll viasz, stearin, glicerin, ricinusolaj, kén és illatos olajokból. Egy darab (3 lat) ára 3 fjt, értéke 50 kr. 15. *Pulcherin*, kapható Bécsben. Egy szappannemű anyag szesz kivonata rózsaoajjal vegyítve. Egy üvegecske ára 80 kr., értéke 10 kr.

Bővebben ismerteti az e fajtu titkos szereket, melyekkel most oly roppant humbug üzetik: „*Dr. Wittstein Tasehenbuch der Geheimmittellehre*“ című műve. B. A.

* (A kivándorlók statisztikája). Amerika folyvást nagy adót vesz Európa népességéből. Az eddig megfigyelt adatok szerint 350,000-re megy évenként a kivándorlók száma. A lefolyt 1868-ban a kivándorlók száma 352,569, és pedig Németországból 132,537, Angliából 60,286, Irlandból 64,938, Norvégiából 40,292, Franciaországból 3879, Dániából, 3649, Belgiumból 1922, Hollandiából 1134, az azori szigetekről 420, stb. Kínából is nagy a kivándorlás, vagyis inkább az átszállítás, mert a kínai munkásokat a vállalkozók, mint valami rabszolgálat szedik össze, szerződést kötnek velök, és szállítják Amerikába. Kínából 1868-ban 12,874-en mentek Amerikába, Kelet-Indiából pedig 2234: E számok igen nagyoknak látszanak, de a liverpooli kikötő parancsnokságának hivatalos jelentése igazolja, mert csak e kikötőn át 1869-ben 172,731-en mentek Amerikába, a mi 43,394-gyel tesz többet, mint az 1868-iki kivándorlók száma. Utazásuk főcélja főképen az Egyesült-Államok és Canada volt. Dél-Amerikába csak 1235 ment. — Svéd- és Norvégországból 1868. júl. 1-sejétől 1869. jun. végeig 40,292 egyén ment Liverpoolon keresztül Amerikába; júl. 1-től pedig 1869. okt. végeig 20,309.

* (Két legújabb találmány.) Angliában nem sokára szalmából fognak kőházakat építeni. Bármiy különösen is hangozzék ez, tény, hogy egy angol már engedélyt is kapott találmányára, mely abból áll, hogy a szalma törmelékéből követ sajtolt. A szecsakává aprított szalmát ugyanis víz-üveg oldatba kell mártani, s gépek segítségével által össze-

sajtolni téglalakba, vagy nagyobb tömegekből, mikből cement segítségével ép oly szilárd házakat lehet építeni, mint a kövekből. E szalma-kövek szintén ellenállnak a tűznek, sőt a nedvességnek is; ezenkívül olcsóbbak minden más építési anyagnál. A másik találmány sokkal nevezetesebb és közel áll a gyémánt készítéséhez, melynek föltalálásában annyi badar fejt eddig hasztalanul. Scheweskofski tanár ugyanis, ki mint a nagyhirű Liebig tanítványa mutatja be magát, oly légnemeket fedezett föl, melyeket bizonyos vegyi összetételekkel együtt csak egy üvegporhába kell tenni, s a legszebb amethystek, rubinok és topázok állanak elő. Ennek nyomán aztán majd csak fölfedezhetik most már a gyémánt készítésének titkát is.

— (*Halálesetek szerencsétlenségek által.*) Legegyt ismert párisi statisztikus táblázatokat állított össze annak kimutatására, micsoda viszonyban van a szerencsétlenségek által előidézett halálesetek száma a rendesekéhez. Angolországban az arány legmagasabban áll: 682 egy millióra; ezután következnek Norvégia 679, és az Egyesült-Államok 575 tétellel; Oroszországban csak 201 szerepel. Angolországban és az északamerikai Egyesült-Államokban az ilyen haláleseteket többnyire szétzúzás és leforrázás idézi elő, más országokban pedig a vízbefulladás. A nyári hónapokban az arány kedvezőtlenebb, mint télen. (Sz. G.)

— (*Uj khinai emlős állat.*) David Armand francia missionárius milu vagy seu-pu-siang (nagy szarvas faj) bőrtökét küldött hazájába, és ezen állatot Milne Eduard ismerteté a francia akademiában. Említett második khinai nevének jelentése: „a négy összevágó ismertető jegy,” a mennyiben ezen állat szarvaiban a szarvashoz, lábaiban a tehénhez, nyakában a tevéhez és farkára nézve a számarhoz hasonlít. Szarvai, melyek azonban csak a nősténynek vannak, nagyok és ágasak, de jelentékenyen elütnek aszarvas agancsaitól. Szőrös bőre durva és szürke, hátán és szügyén egy fehér csíkkal. Farka nem rövid és vastag, mint rendszeren a szarvasé, hanem igen hosszú szőr-csomóban végződik. A milu oly nagy, mint egy jókora szarvas. Ilyen állat-csordák találhatók a császári vadaskertben, nem messze Pekingtől; de a khinaiak maguk sem tudják honnét jöttek, vagy hol látták legelőször. Armand David úgy vélekedik, hogy Hue és Gabet a mi-luról szólnak, midőn a Kokonoron túl körülbelül az északi szélesség 36. foka

alatt látott „iramszarvasról“ tesznek említést. Milne Eduard azt ajánlja, hogy ezen állatot nevezzeék Elaphurus Davidionis-nak. (Sz. G.)

— (*A világforgalom 1866-ban.*) A vasutak hossza volt:

Európában	11,207 földirati mértföld,
Amerikában	8,916 „ „
Ázsiában	794 „ „
Afrikában	141 „ „
Ausztráliában	120 „ „

A vasut-hálózat összege tett tehát 21,178 földirati mértföldet. E szerint a meglevő vaspályákból mindeniket csak egy vágásosnak véve, közel négyszeres öv telnek földünk körül az egyenlítő alatt. A vaspályákra felhasznált sínek súlya 226,280,000 mázsza, és az építési költség legalább 46,626 millió frankra rúg. Naponként körülbelül 3 millió ember utazik vasuton, és az áruforgalom legalább 27 millió mázsát tesz. A tengeri világforgalmat kerek számmal 170,000 kereskedelmi hajó képviselte 20,377,000 tonna rakodási képességgel. A távirda-vonalok hossza az egész földön tett 49,256 föld. mértföldet, és ebből Európára esik 25,340 föld; az összes tengeralatti vonalak hossza, 1593 föld. Míg az európai távirdákon küldött sürgönyök száma 1860-ban még 9 milliót sem tett, 1866-ban már majdnem 21 millióra rúgott. A postán szállított levelek száma Európában meghaladta az 1708 milliót, az Európán kívüli országokban az 546 milliót; a magyar osztrák birodalomra 123 millió esett, Angolországra 605 milliót felül, s ezt kezelte 11,441 postahivatal. 25,380 főből álló postaszemélyzettel. A postán szállított levelekből egy-egy lélekre jutott Nagybritanniában 25, Svajcban 15, az északamerikai Egyesült-Államokban 13, az osztrák államban 4, hazánkban 2, Oroszországban 0. 4 levél.

* (*Uj emberfaj.*) Sydneyben egy furesa embert bántultak és fényképeztek nem régiben. Fényképeit aztán szerteszét küldték a tudós világnak. — Ezen ember ausztráliai benszületett, Ballonból, a Darling egyik ága mellől való, és sajátságossága abból áll, hogy feje oly kopasz, mint tenyere, bajsznak, szakálnak, szemöldöknek semmi nyoma, sőt a szempillák is hiányzanak. — Az egész vad törzs, mely a Darling mellett lakik, ily csupasz, és a nőknek sincs egyetlen szál hajuk sem. Számuk alig haladja meg a 400-at, esőndben, elvolumtan élnek, és egészen más nyelvet beszélnek, mint a közelükben élő néptörzsek.

ki a vállalatot megindítja, annak jövedelmét az Eszterházy-képtár megvételére szándékozik fordítani, minthogy a képtár látogatói számára egyes lapokban, a világpiacon nagyobb és kisebb díszalbumokban fog terjesztetni. Ráth e válatból tekintélyes összeggel reméli gyarapítani a képtár megvételére gyűjtött pénzeket.

* *(Sóhiatalok.)* Magyarországon 40 újabb sóhiatalt állít a kormány, melyet már szerveznek.

* *(A tanítóképezdek növendékei és a hadkötelezettség.)* A vallás- és közoktatási miniszterium sürgősen megkereste a honvédelmi miniszteriumot az iránt, hogy a tanítóképezdek növendékei szintén részesíttessenek az egyévi önkéntes szolgálat kedvezményeiben, mert különben könnyen megtörténhetik, hogy a képezdek növendék nélkül maradnak.

* *(A muzeum „Széchenyi-könyvtárában“)* 1869-ik évi jan. 9-dikétől kezdve december végeig 42,183 mű lajstromoztatott és a fennálló 12 tudomány-szakra soroztatott, miből 1869-ik évi december hóra 3835 mű esik.

* *(Esküdtszéki tárgyalás)* volt Pesten e hó 21-én. Porutiu János a „Federatione“ című lap ideiglenes szerkesztője ellen vádat a királyi ügyek igazgatója, egy cikk miatt, mely a lapban a főfalvi hajléktalanok ügyében volt írva, s melyért a közváltó lizítás miatt kérte elíteltetni. Az esküdtszék vádlottat bűnösnek találta, s félévi fogságra, 200 frtnyi pénzbírságra íteltetett és 41 forintnyi per-költségben elmarasztaltotta.

* *(Pestváros tanácsa)* elhatározta, hogy a tiszavidéki árviz károsultak részére 2000 frtot adományoz.

* *(Népszámlálási eredmények.)* Szeged lakossága 68,400 lélek; de azt hiszik, hogy a felülvizsgálat 70,000 népességet is ki fog deríteni. 1857-ben 65,111 lakosa volt Szegednek, a tizenkét évi szaporulat tehát nem valami nagy. Árok-Szálláson 2373 család van, 5504 férfi és 5580 nő; az összes népesség tehát 11,311 lélek. Sopron városának lakossága 19,699 lélek; a szomszédos Brennberg községelepedig 1744. Arad lakossága 23,000 körül van, Halas városé pedig 13,146.

* *(Magyar sajtó-iroda Párisban.)* A 60-as években a külföldi lapok igen melegen és tárgyismerettel szóltak hazánkról. Érdekes tudni, hogy hazánk ügyeinek folytonos figyelem előtt tartására Párisban, a Montmartre-ban egy magyar sajtó-iroda alakult, mely a külföldi lapokat a szükséges adatokkal ellátta. Ez iroda havonként 400 frtba került és nagy munkásságot fejtett ki. Ezen összeg nagy részét b. Jósika Miklós küldte két éven át minden hónap elején Brüsseltől Párisba. A kiadások a szükséges hírlapok megrendelésére, levéldíjakra és táviratokra szorítottak; kellett még két vagy három titká, kik a lapokkal folytatott levelezéseket vitték, s a cikkeket angolra, francziára vagy olaszra fordították. Az iroda feje Horn Ede volt.

* *(Posta-*rablás.*)* E hó 19-ikén este a Budáról elindult szekérpostát Ó-Buda és Vörösvár között kirabolták, s a kocsist meggyilkolták. Fején öt fejszecsapás látszik, s ezen kívül gégéje is el van

vágva. A pénzküldeményekből mintegy 200 frt hiányzik. A gyaru oly emberre esett, ki a kocsira felkerekedett, s kivel a postáslegényt látták aludkozni. A meggyilkolt neve Spanyol János.

* *(Rablás.)* Rác-Szent-Péterről írják, hogy ott f. hó 16-án virradat előtt az ottani jegyzőnek, ki egy személyben postamester is, ismeretlen tettesek zsíros papírral beragasztott ablakát benyomták s az asztaliókban levő 1200 frt postapénzt elvitték. A postamester sem otthon nem volt akkor, sem más senki nem őrizte a házat. Mindenesetre nagy gondatlanság.

* *(A francia külügyminiszter magyar ember.)* Tudtuk előre, mihelyt olvastuk, hogy a francia új külügyminisztert Daru-nak hívják, mikép nem sokára reklamálni fogja valaki Magyarországra számára. Csakugyan így történt, s a szebeni német lap elbeszéli, hogy Daru-nak nem csak a neve magyaros, hanem elődei is magyarok voltak. Rákóczy Ferenc ugyanis a szathmári békekötés előtt egy titkos megbízottat küldött a francia udvarhoz, kinek neve Daru Mihály volt. Mig ez Párisban és Versaillesben megbízatásában fáradozott: létrejött a szathmári békekötés, s Rákóczi Törökországra menekült. Természetes, hogy Daru sem mert visszatérni hazájába. Franciaországban maradt, hol megnyerte a francia polgárjogot, sőt grófi rangra emelteték. A jelenlegi külügyér egyenes vonalban Darutól származik.

* *(Régi ezüst pénzeket.)* mintegy 250 darabot, találtak Felső-Domonya helységében I. Leopold osztrák császár és János lengyel király korából; e pénzek egy gazda ember udvarán voltak elásva s a vízmosás által fedeztettek fel.

* *(Az osztrák-magyar tengerészet)* jelenlegi állásáról következő kimutatást olvassunk. A hajók száma 7959-jármű, 368,055 tonna tartalommal és 27,524 legénynyel. A hajók között 84 gőzös van 47,304 tengerérszszel. A mult évhez képest a növekedés 71 hajó 37,706 tonna tartalommal, de használhatatlanná lett 55 hajó 15,523 tonna tartalommal. A negyvenöt hajógyárban 4,032,540 ft. értékű új hajó és javítás készült.

* *(Hertzen Sándor.)* a hires orosz menekült és publicista, kinek arcképét s életrajzát lapunk is közölte, e hó 21-ikén Párisban elhunyt.

* *(Párisban ismét elterjedt a hír.)* hogy a francia és bécsi udvar közt oly terv van, melynek folytán a francia trónörökös Gizella főhgnőt fogja eljegyezni.

* *(A bécsi miniszterium)* elnökeül a legújabb hírek Kaiserfeldet emlegetik.

* *(Az áradások csapása)* még korán sem mult el. A Tisza, mint Szeged vidékéről írják, mindíg fenyegetőbb lesz. A Száva is annyira megdagadt, hogy a legmagasb töltések is fenyegetve vannak.

* *(Angol könyvek statisztikája.)* A lefolyt 1869-ik évben összesen 5316 mű rendeztetett kiadás alá. Ezek közül 4579 volt teljesen új, a többi pedig ismételt kiadás. A főösszeghez a theologiai tudomány 1000, a regényirodalom 160, az ifjúsági könyvtár 590, a jogtudomány 142, a történelmi tudomány 282, az orvosi tudomány 292, a költészet

(a megjelent színműveket is beleértve) 274, s az utleírás 288 darabbal járult.

* (Mivel a honvéd ezredék) most alig állanak 600 emberből, a miniszterium intézkedéseket tett, az idén erősebben jární el az ujoncozás körül, hogy a rendes szám kiteljék.

* (Bátóri Schulz Bódog emlékirataiból) az első kiadás elfogyván, Egervári Ödön 15 napi várakozásra kéri az előfizetőket, míg a második kiadás elkészül.

* (Tropmann kivégzése) e hó 19-ikén reggel történt meg a La Roquette fogház előtti téren. Csak az nap reggeli 6 óraker tudaták a bűnössel, hogy a császár sem kegyelmezett meg neki. A gonosztevő megrendült, de mindenképen erőt igyekezett magán venni. A La Roquette előtti téren, mely a kisebbek közé tartozik, egész éjjel roppant tömeg szorongott. A guillotine emelvényét éjfélkor kezdték fölállítani az ácsok. Tropmann utolsó pillanatában is azt erősítette, hogy büntársai vannak, de most is átkodottan azt mondta, hogy nevüket el nem árulhatja. Abba a ruhába öltöztették, mely az elfogatáskor volt rajta. Aztán lenyirták haját, és kabátja gallérját, úgy hogy vállai is látszóttak. A guillotine emelvényére a La Roquette lelkesze vezette föl s az emelvényre érve, megcsókolta. — Tropmann, a mint a guillotinét megpillantotta, megrázkódott, visszarezzent két lépésnyire és megcsókolta a néhány pillanat előtt öt csókoló apátot, és a pap utolsó áldása után határozott lépésekkel ment tovább, de midőn a hóhér a guillotin kése alá akarta helyezni fejét, valódi birkozás fejlődött ki közöttük. Tropmann vonaglott a hóhér hatalmas kezei alatt, midőn feje a guillotine félkörű kivágása alá esuzott. A hóhért Tropmann e küzdelemben meg is harapta bal keze csuklójában. De a bűnös feje be levén már csipetve a nyaktól alá, hallható volt egy másodpercig azon kiáltás, mely a legnagyobb kétségbeesésben tör ki az ember kebléből, de már a másik percben a jajt és a nyakat keresztül vágta a lábnyi szélességű 125 font nehézségű acél bárd, melynek sulya 4 meternyi magasságról, a gyorsasággal együtt számítva, 800 fontnyi nehé-

séggel vág. Mindez egy pillanat műve volt. A fej kivételven a kosárból, felmutatott és hozzá tétett a testhez, melyet azonnal az „Jury“-i temetőbe vittek. A népet a kivégzés után egészen közelébe eresztették a guillotinának, hol a véres nyomokat fűrészparral tisztogatták el.

* (Tűz a bécsi művész-házban.) E hó 19-ikén éjjel a bécsi rene-egyelt épületében tűz tört ki, mely az épület ruhatarában támadt, s emélfogva igen könnyen fölemészthető martaalékra talált. Okát minden kutatás dacára sem sikerült eddig fölfedezni, leghihetőbb az, hogy nem vigyázatlanság következménye volt, mivel az épület helyiségeit az esti hangverseny után két órával gondosan megvizsgálták, s azokban mindent rendben találtak. A tűz mintegy 40,000 frtnyi kárt okozott, s az előcsarnok szép festményeit egészen tönkrementek. Az épület helyrehozása két hetet fog igénybe venni, minélfogva a tervezett táncvigalmak a kitűzött időről elmaradnak. Eisenmengernek festményeit újra kell festeni, s ez csak a nyári idény alatt történhetik meg. A felügyelet nem nagy fokáról tanuskodik az a körülmény, hogy a tűzvesz éjjelen az egész épületben csupán a portás és egy éji őr tartózkodott.

* (Ásatások Romában.) Napoleon császár Romában ásatásokat eszközöl azon a területen, melyet nyolc év előtt II. Ferenc ex-királytól 80,000 frankért vásárolt meg. E területre esik a régi Róma bölcsője, melyen a császári palotán kívül még Claudius és Cícero háza is állottak.

* (Mióta eszik a lóhúst?) Erdekes tudni, hogy a lóhúst először Berlinben árulták 1845-ben, és 1867-ben már 3500 ló jutott létezőszékbe. Jelenleg Berlinben több ily szék létezik, melyek közül a „Königsthor“ előttelegvezeteseb. Rövid idő óta azonban nemcsak húsát, de még vékonyabb beleit is fölhasználják, a mennyiben megtisztítva Spanyolországba küldik, hol vajbödönökül használnak.

* (Eladó:) a „Hazánk s Külföld“ 1858-dik évi teljes és tiszta folyama, Pesten, molnártana 13. sz. földszint 9. ajtó Osvát Rafacnel.

„BOLOND MISKA“

a jövő újvevél uj alakban jelen meg. Minden számban hoz 6—8 képet, s 15—20-féle humorisztikus czikket.

A hirdalpbélyeg elörlése következtében adai fog:

☛ két albumot 100 uj képpel ingyen, s ezenfelül az első évnegyedre

☛ 10 arany jutalmat ☛

tűz ki a legjobb képtárgyra.

Előfizetési díj: félvev 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

2335 2768

☛ Az előfizetés a „B. M.“ kiadó-hivatalába, barátok tere 7. sz. küldendő.

